

Byla C-805/21

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2021 m. gruodžio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. gruodžio 20 d.

Kaltinamieji:

ZhU

RD

NUTARTIS

<...> miestas: Sofija

Spetsializiran nakazatelen sad (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas) – 14-oji kolegija

<...>

<...> Procesas pradėtas pagal *Nakazatelno protsesualen kodeks* (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau – NPK) 485 ir paskesnius straipsnius bei remiantis SESV 267 straipsnio antra pastraipa.

1. Pagal nacionalinės teisės aktus, kaip juos aiškina *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, toliau – VKS), neleidžiama kaip nusikaltimo priemonės konfiskuoti krovininės transporto priemonės, kuri buvo naudojama akcizu apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės transportuoti ir laikyti. Kartu yra pagrindo preziumuoti, kad pagal Sąjungos teisės aktus tokia krovininė transporto priemonė yra nusikaltimo priemonė, ir tokiu atveju teismas turės išsiaiškinti, ar ji turi būti konfiskuojama.

2. Todėl reikia pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą siekiant nustatyti, ar krovininė transporto priemonė, kuri buvo naudojama kaip vieta cigaretėms be mokesčio banderolės laikyti, yra nusikaltimo priemonė.

3. Dėl pirmiau nurodytų priežasčių priimama ši

NUTARTIS:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismui PATEIKIAMAS šis prejudicinis klausimas:

4. Prejudicinis klausimas

Ar su Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 3 punktu arba prireikus su Pamatinio sprendimo 2005/212 1 straipsnio trečia įtrauka suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį motorinė transporto priemonė, kuri buvo naudojama akcizu apmokestinamoms prekėms (cigaretėms) be mokesčio banderolės dideliais kiekiais laikyti, nėra nusikaltimo priemonė?

5. Sąjungos teisė

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje <...> (toliau – Direktyva 2014/42)

2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo <...> (toliau – Pamatinis sprendimas 2005/212)

Nacionalinė teisė

6. *Nakazatelen kodeks* (Baudžiamasis kodeksas), *Darzhaven vestnik* (Oficialusis leidinys, toliau – DV), Nr. 26/68, <...> (toliau – NK)

Zakon za aktsizite i danachnite skladove (Akcizų ir apmokestinamų prekių sandėlių įstatymas), DV, Nr. 91/05, <...> (toliau – ZADS)

2013 m. gruodžio 18 d. VKS aiškinamasis sprendimas Nr. 2 byloje dėl išaiškinimo Nr. 2/13, VKS baudžiamųjų bylų kolegijos plenarinė sesija (toliau – Aiškinamasis sprendimas Nr. 2/13)

7. Pagal NK 234 straipsnio 2 dalies 3 punktą, aiškinamą kartu su 1 dalimi, nusikaltimu pripažįstamas didelio kiekio akcizu apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės turėjimas, kai banderolė privaloma pagal teisės aktus. Už tai baudžiama „laisvės atėmimo bausme“ nuo 2 iki 8 metų, taip pat atimama teisė verstis tam tikromis profesijoms arba vykdyti tam tikrų rūšių veiklą.

Pagal ZADS 2 straipsnio 2 dalį tabako gaminiai apmokestinami akcizu. Pagal ZADS 11 straipsnį cigaretės yra tabako gaminiai. Pagal ZADS 4 straipsnio 7 punktą mokėtinas akcizas sumokamas įsigyjant mokesčio banderolę. Ji uždedama ant akcizu apmokestinamų prekių – ZADS 20 straipsnio 2 dalies 6 punktas ir 64 straipsnis.

Taigi cigaretės yra akcizu apmokestinamos prekės, kurias turėti galima tik su uždėta mokesčio banderole.

8. Pagal NK 53 straipsnio 1 dalies a punktą asmens daiktai, kurie buvo naudojami kaip priemonė tyčinei nusikalstamai veikai vykdyti, konfiskuojami valstybės naudai. Šioje teisės normoje nustatyta:

„53 straipsnio 1 dalis. Neatsižvelgiant į baudžiamąją atsakomybę, valstybės naudai konfiskuojami:

a) daiktai, priklausantys kaltam asmeniui ir skirti arba naudoti tyčinei nusikalstamai veikai vykdyti; jei tų daiktų nėra arba jie buvo perduoti, nurodoma konfiskuoti jų ekvivalentą.“

Pagal nacionalinės teisės aktus ir jurisprudenciją nusikalstamai veikai vykdyti naudota motorinė transporto priemonė paprastai laikoma nusikaltimo priemone.

9. Remiantis nacionaline teisės teorija, akcizu apmokestinamos prekės be mokesčio banderolės pagal NK 234 straipsnio 1 dalį yra nusikalstamos veikos dalykas. Nusikalstama veika įvykdoma faktiškai disponuojant šiomis prekėmis.

Jurisprudencijoje kilo klausimas, ar motorinės transporto priemonės, kurios buvo naudojamos tokioms prekėms transportuoti ir laikyti, yra nusikaltimo priemonė – ir todėl turi būti konfiskuojamos iš kaltu pripažinto asmens.

Aiškinamajame sprendime Nr. 2/13 VKS konstatavo, kad transporto priemonė, kurioje buvo aptikta prekių be mokesčio banderolės, kurios pagal NK 234 straipsnį yra nusikalstamos veikos dalykas, nėra nusikaltimo priemonė. Todėl ji negali būti konfiskuojama kaip nusikaltimo priemonė pagal NK 53 straipsnio 1 dalies a punktą.

Ši išvada grindžiama prezumpcija, kad nusikalstama veika yra akcizu apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės „turėjimas“ ir jis „nepriklauso nuo vietos, kurioje daiktai yra“, taip pat „nepriklauso nuo laikymo, saugojimo ir pan. vietos ir būdo“.

VKS argumentuoja, kad „tiek, kiek turėjimas reiškia poveikio nusikalstamos veikos dalykui darymą, transportavimo arba gabenimo priemonė, kurioje buvo rasta akcizu apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės, laikytina tik faktinio disponavimo jomis vieta“.

Teismas daro tokią išvadą:

„Transportavimo arba gabenimo priemonė, kurioje buvo rasta akcizu apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės, kurios pagal NK 234 straipsnį yra nusikalstamos veikos dalykas, neturi būti konfiskuojama pagal NK 53 straipsnio 1 dalies a punktą.“

Faktinės aplinkybės

10. Specializuota prokuratūra pareiškė kaltinimus dešimčiai asmenų vadovavus ir priklausius nusikalstamai grupei, kuri siekė neteisėtai praturtėti vykdydama nusikalstamas veikas pagal NK 234 ir 242 straipsnius – konkrečiai šios veikos buvo cigarečių be mokesčio banderolės įvežimas iš Graikijos į Bulgariją ir jų laikymas šalyje. Veikos buvo atliekamos su krovininėmis transporto priemonėmis, taip pat tomis, kurias nupirko grupuotės nariai. Teisiniu aspektu tai kvalifikuotina pagal NK 321 straipsnio 3 dalį.

11. Specializuota prokuratūra konkrečiai nurodo, kad GM pasiūlė ZhU prisijungti prie nusikalstamos grupuotės ir pastarasis sutiko; jis pareiškė esantis pasiruošęs cigaretes iš Graikijos atvežti į Bulgariją. Jis taip pat sutiko, kad jo vardu būtų nupirkta krovininė transporto priemonė „Iveco“ su balnine puspriekabe; pinigų tam turėjo duoti DB, kitas įtariamas nusikalstamos grupuotės narys. Remiantis šiais susitarimais buvo nupirkta krovininė transporto priemonė „Iveco“ su balnine puspriekabe.

Vis dėlto ZhU kaltinimas priklausius nusikalstamai grupei nebuvo pareikštas (dėl procesinio pobūdžio priežasčių).

Dvi iš šalutinių nusikalstamų veikų pagal NK 234 straipsnio 2 dalį yra šios:

12. Prokuroras nurodo, kad ZhU nupirkta krovininė transporto priemonė „Iveco“ Graikijoje buvo pakrauta cigaretėmis be mokesčio banderolės, kurias parūpino kiti nusikalstamos grupuotės nariai. Įvairūs asmenys stengėsi paslėpti šias cigaretes specialiose slaptavietėse. Galiausiai 2011 m. vasario 13 ir 14 d. krovininė transporto priemonė buvo pakrauta ir 2011 m. vasario 15 d. ZhU, vadovaujant ir kontroliuojant DG, su ja išvažiavo į Bulgariją. Pakeliui krovininė transporto priemonė sugedo, kiti grupuotės nariai ją sutaisė. Pataisius buvo tęsiama kelionė iki galutinės paskirties vietos.

2011 m. vasario 24 d., kai prieš pasiekdamas galutinę paskirties vietą ZhU sustabdė krovininę transporto priemonę norėdamas padaryti pertrauką, jis buvo sulaikytas, o cigaretės be mokesčio banderolės areštuotos (iš viso 373 490 pakelių, vertė – 2 801 175 BGN, t. y. apie 1 430 000 EUR).

ZhU buvo pareikštas kaltinimas pagal NK 234 straipsnio 2 dalį, padedant kitiems šešiams kaltinamiesiems, turėjus šias cigaretes be mokesčio banderolės krovininėje transporto priemonėje. Prieš pateikiant kaltinamąjį aktą teismui, ZhU sudarė susitarimą ir prisipažino kaltu. Jis buvo nuteistas pustrėčių metų laisvės atėmimo bausme bausmės vykdymą atidedant ketveriems metams. Šį susitarimą patvirtino teismas ir jis galioja kaip įsiteisėjęs nuosprendis.

Kitų asmenų, kurie buvo įvardyti kaip dalyvavę vykdam šią veiką, baudžiamasis persekiojimas buvo tęsiamas.

13. Prokuroras taip pat teigia, kad 2011 m. vasario 17 d. nupirkto krovininės transporto priemonės „Mercedes“ savininkas yra RD. 2011 m. vasario 25 d. šioje krovininėje transporto priemonėje rasta cigarečių be mokesčio banderolės (iš viso 81 700 pakelių, vertė – 607 275 BGN, t. y. apie 310 500 EUR). RD buvo suimtas, kai su kitu asmeniu iškrovė šią krovininę transporto priemonę ir cigaretes pernešė į sandėlį ir lengvąjį automobilį.

RD kaltinamas pagal NK 234 straipsnio 2 dalį turėjęs šias cigaretes be mokesčio banderolės krovininėje transporto priemonėje, sandėlyje ir lengvajame automobilyje – atitinkamai pagal vietą, kurioje jos buvo suėmimo momentu. RD visų pirma kaltinamas savo krovininėje transporto priemonėje turėjęs 74 016 pakelių cigarečių, kurių vertė siekė 555 120 BGN, t. y. apie 299 000 EUR.

Nebuvo konstatuota, kas cigaretes RD priklausančioje krovininėje transporto priemonėje atvežė į vietą, kurioje šis jas iškrovė. Kaltinimas dėl šio transportavimo nebuvo niekam pareikštas.

Taip pat nebuvo konstatuota, kad RD yra nusikalstamos grupuotės narys.

Klausimo motyvai

14. Taikytini teisės aktai

Direktyva 2014/42 taikoma tik dėl tam tikrų nusikalstamų veikų, kurios išvardytos jos 3 straipsnyje. Pagrindinėje byloje pareikšti du kaltinimai – dėl priklausymo nusikalstamai grupuotei, kuri siekė neteisėtai praturtėti vykdydama NK 234 straipsnyje apibrėžtas nusikalstamas veikas, ir dėl kelių, NK 234 straipsnyje apibrėžtų, šalutinių nusikalstamų veikų, kurias įvykdė atskiri šios nusikalstamos grupuotės nariai.

Pirmoji veika, priklausymas nusikalstamai grupuotei, patenka į Direktyvos 2014/42 3 straipsnio h punkto taikymo sritį, t. y. 2008 m. spalio 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/841 dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu <...> taikymo sritį.

Viena vertus, prokuroro tvirtinimu, krovininė transporto priemonė „Iveco“ buvo nupirkta specialiai nusikalstamos grupuotės poreikiams. Todėl remiantis Pamatinio sprendimo 2008/841 2 straipsnio a punktu jos įsigijimą būtų galima laikyti tam tikra priklausymo šiai nusikalstamai grupuotei forma. Vis dėlto neaišku, ar ši krovininė transporto priemonė yra nusikaltimo priemonė kalbant apie priklausymą nusikalstamai grupuotei, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 3 punktą.

Kita vertus, abi krovinių transporto priemonės buvo naudojamos vykdamas šalutinę nusikalstamą veiką pagal NK 234 straipsnio 2 dalį. Didesnė tikimybė, kad jos gali būti laikomos būtent šios nusikalstamos veikos vykdymo priemone.

Ši šalutinė nusikalstama veika tiesiogiai susijusi su Europos Sąjungos interesais. Taip yra dėl to, kad, pirma, ji pažeidžia 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyvą 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros ir tarifų <...> – tiek, kiek dėl šios veikos vykdymo nesumokamas mokėtinas akcizas. Antra, ji pažeidžia 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis <...> – tiek, kiek dėl šios veiklos padaroma žala Sąjungos biudžetui, kuris taip pat finansuojamas iš pajamų, gaunamų iš tabako gaminiams taikomo akcizo.

Remiantis Direktyvos 2017/1371 10 straipsnio nuostata, kurioje pateikta nuoroda į Direktyvą 2014/42, taikoma pastaroji – Direktyvos 2014/42 3 straipsnio paskutinė sakinių dalis.

Jei Direktyva 2014/42 netaikytina, bet kuriuo atveju turėtų būti taikomas Pamatinis sprendimas 2005/21. Iš šio pamatinio sprendimo konstatuojamųjų dalių matyti, kad juo siekiama kovoti su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu. Todėl jis turėtų būti taip pat taikomas dėl nusikalstamos grupuotės įvykdytų šalutinių nusikalstamų veikų, kaip antai neteisėto cigarečių be mokesčio banderolės įvežimo iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę, kurioje šios cigaretės transportuojamos ir laikomos.

Be kita ko, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis pamatinis sprendimas taikomas visais atvejais, kai pagal nacionalinės teisės aktus numatyta didesnė kaip vienu metų laisvės atėmimo bausmė (2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv*, C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8, 38–41 punktai). Ši sąlyga pagrindinėje byloje tenkinama (žr. šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą 7 punktą).

Todėl reikalingas Direktyvos 2014/42 nuostatų ir, atsižvelgiant į aplinkybes, taip pat Pamatinio sprendimo 2005/21 išaiškinimas.

15. Dėl prejudicinio klausimo

Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 3 punkte nėra nuorodos į nacionalinę teisę, todėl sąvokos „nusikaltimo priemonė“ turinys, neatsižvelgiant į nacionalinius ypatumus, turi būti visuomet toks pat.

Nacionalinės teisės aktuose nusikalstama veika, susijusi su cigaretėmis be mokesčio banderolės, apibrėžiama kaip jų „turėjimas“. Tai reiškia, kad kaltinamieji turėjo faktiškai disponuoti cigaretėmis be mokesčio banderolės. Remiantis VKS išaiškinimu (žr. šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą 9 punktą), transporto priemonė, kuri yra cigarečių be mokesčio banderolės laikymo vieta, nėra nusikalstamos veikos vykdymo priemonė.

Pagrindinėje byloje konstatuota, kad ZhU cigaretės turėjo devynias dienas sau priklausančioje krovininėje transporto priemonėje, kurią jis vairavo iš Graikijos į Bulgariją. Taip pat preziumuojama, kad RD cigaretės turėjo vieną dieną sau priklausančioje krovininėje transporto priemonėje ir kad tuo metu, kai buvo suimtas, jis cigaretes iškrovė.

Tai reiškia, kad pirmuoju atveju krovininė transporto priemonė buvo naudojama cigaretėms transportuoti ir joms transportuojant laikyti, antruoju atveju – tik cigaretėms laikyti, jei prokuratūra nereiškia kaltinimo jas transportavus.

Kyla klausimas, ar krovininės transporto priemonės abiem šiais atvejais buvo naudojamos kaip nusikalstamos veikos vykdymo priemonė, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 201[4]/42 2 straipsnio 3 punktą. Visų pirma kyla klausimas, ar atsižvelgiant į aplinkybę, kad pagal nacionalinės teisės aktus nebaudžiama už cigarečių be mokesčio banderolės transportavimą, tačiau baudžiama už jų turėjimą, galima daryti išvadą, jog krovininė transporto priemonė tiek, kiek joje buvo laikomos cigaretės be mokesčio banderolės, nepriklausomai nuo to, ar ji buvo naudojama toms cigaretėms transportuoti, nėra nusikaltimo priemonė.

16. Dėl Teisingumo Teismo atsakymo naudingumo

Jei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas padarytų išvadą, kad krovininės transporto priemonės galima laikyti nusikaltimo priemonėmis, teismas turėtų priimti sprendimą dėl jų galimos konfiskacijos valstybės naudai pagal NK 53 straipsnio 1 dalies a punktą.

Tai pasakytina apie krovininę transporto priemonę „Iveco“, priklausančią ZhU, kurio nusikalstama veika buvo galutinai konstatuota remiantis sudarytu susitarimu.

Taip galėtų būti ir kalbant apie RD priklausančią krovininę transporto priemonę „Mercedes“, jei teismas konstatuos, kad jis yra veikos vykdytojas.

Abiem atvejais apie šią galimybę turės būti pranešta ZhU ir RD, kad jie galėtų organizuoti savo gynybą (2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv*, C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8, 60 punktas).

Todėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakymas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui bus naudingas 1) siekiant išsiaiškinti, ar abiejų krovininių transporto priemonių konfiskacijos klausimas turi būti proceso dalyko dalis ir ar dėl to teismas turi priimti sprendimą, ir 2) siekiant suteikti suinteresuotiesiems asmenims galimybę išsakyti savo nuomonę dėl šios konfiskacijos, o tai suponuoja, kad jie prieš tai turi būti informuoti apie jų teises ir turi galėti dalyvauti procese.

<...>